

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

4-2024

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

T.S.Axmedova	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama rivojlanishida o‘yin hamda o‘yinchoqning ahamiyati	214
Z.O.Qosimoy	
Oliy tibbiy ta‘lim talabalarining bioetik bilimlarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning nazariy jihatlarini.....	218
M.A.Usmanov	
Makon va zamon xususiyatlarini anglashda inson idrok darajasining roli.....	222
A.A.Minavarov	
Tibbiyot oliygohi talabalarida tibbiy-ekologik kompetentlikni rivojlantirishning integrativ usuli ..	228
G.K.Usmanova	
Tibbiyot ta‘lim muassalari talabalarida gigienik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik zarurati	231
X.A.Madaminov	
Musobaqa faoliyati sharoitlarida kurashchilarning texnik-taktik imkoniyatlarini yuzaga chiqarish ishonchligi muammosi.....	234
C.Y.Анварбекова	
Исторические слова и основные аспекты их использования в лингвистике.....	238
Д.М.Азимова	
Дистанционное образование в обучении иностранному языку: эффективность и критерии	242
Д.Ф.Керимов	
Анкетирование как метод исследования использования IT технологий в образовательном и тренировочном процессе	247
S.A.Mirzaqobilova	
Inklyuziv ta‘limda o‘quvchilarni o‘qitishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	255
J.Q.Mirzajonov	
Bo‘lajak ijtimoiy ish xodimlarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish zarurati	260
F.O‘.Toshboltaev	
Bo‘lajak pedagoglarning metodik tayyorgarligini rivojlantirishda pedagogik va axborot texnologiyalarining o‘rni	264
R.D.Mustayev	
Temuriylar davri mutafakkirlari va ularning ijtimoiy-axloqiy qarashlarining shakllanishi va falsafiy tavsifi	267
S.A.Xayrullayev	
Jamiyat barqarorligini ta‘minlashda konsolidatsiya omillari tavsifi	271
N.M.Aliyev	
Gipotetik-deduktiv yondashuv asosida bo‘lajak o‘qituvchilarda analitik fikrlashni rivojlantirishning uslubiy jihatlarini.....	275
G.I.Otaboyeva	
Bo‘lajak xorijiy til o‘qituvchilarining gender madaniyatini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning nazariy jihatlarini	279
N.T.Abdullajonova	
Germenevtik yondashuv va uning bo‘lajak tarix o‘qituvchilarining tarixiy jarayon qonuniyatlariga doir bilimlarini rivojlantirishdagi ahamiyati	282
Y.H.Teshayeva	
Ilmga yo‘g‘rilgan umr	286
Sh.B.Sattorova	
Yangi O‘zbekistonda Mirzo Abdulqodir Bedil falsafasining barkamol avlodni shakllantirishdagi ma‘naviy-axloqiy ahamiyati.....	290
M.F.O‘rmonova	
Neologizmlarning til rivojiga ta‘siri (ingliz va o‘zbek tillari misolida)	295
S.A.Rahmonberdiyeva	
Bino-inshootlar qurilishiga oid terminlarning xususiyatlari	298
Sh.G‘.Xasanov	
Bo‘lajak o‘qituvchilarning kollaborativ yondashuv asosida pedagogik intensiyalarini rivojlantirish metodikasini qo‘llash.....	303

UO'K: 37.015.31.37.0+98.25.17

**BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING KOLLABORATIV YONDASHUV ASOSIDA
PEDAGOGIK INTENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI QO'LLASH****ВЛИЯНИЕ МЕТОДОВ РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ НАМЕРЕНИЙ НА ОСНОВЕ
СОВМЕСТНОГО ПОДХОДА НА ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАМЕРЕНИЯ****APPLYING THE METHODOLOGY OF DEVELOPING PEDAGOGICAL INTENTIONS OF
FUTURE TEACHERS BASED ON A COLLABORATIVE APPROACH**

Xasanov Shoxjaxon G'olibjon o'g'li
Farg'ona davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada kollaborativ yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarni o'quv jarayonida kollaborativ yondashuv asosidagi metodikalarning pedagogik intensiyalarini rivojlantirish metodikasi xususida ma'lumot berilgan. Oliy ta'lim muassasasida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashning mavjud mazmuni va usullarini yangi talablar asosida o'zgartirish, shuningdek, uning mohiyati o'qituvchi hamda talabaning kollaborativ yondashuv asosidagi metodikalarning o'quv jarayonini rivojlantirishga qaratilgan yondashuvlar muhokama qilinadi. Tadqiqot, shuningdek, dars turlariga alohida e'tibor qaratilgan va turli holatlari yoritib berilgan. Pedagogik intensiyalarning mohiyatini chuqurroq tushunish uchun, o'quv jarayonidagi qo'llaniladigan metodikalar individual ko'rib chiqiladi. Mazkur ta'sir doirasi bo'lg'usi o'qituvchilarga fanlarni o'qitish jarayonini kollaborativ yondashuv usullari asosida tashkil qilishda o'quvchilarning bilish imkoniyatlari, qiziqishlarini inobatga olish hamda ta'lim tamoyillariga asoslanish ko'nikmalarini shakllantirish o'ta muhimligi haqida so'z boradi.

Аннотация

В данной статье представлена информация о влиянии методов, основанных на кооперативном подходе, на педагогические намерения в процессе подготовки будущих учителей, основанных на кооперативном подходе. Обсуждаются изменение существующего содержания и методов подготовки будущих преподавателей в высшем учебном заведении с учетом новых требований, а также подходы, направленные на разработку методов образовательного процесса, основанных на совместном подходе преподавателя и студента. В исследовании также уделено особое внимание типам уроков и выделены их различные ситуации. Для более глубокого понимания сущности педагогических намерений методы, используемые в образовательном процессе, рассматриваются индивидуально. Спросите у будущих учителей о важности учета познавательных способностей и интересов учащихся, формирования навыков, основанных на образовательных принципах, при организации процесса преподавания предметов на основе методов сотрудничества.

Abstract

This article provides information on the methodology of developing pedagogical intentions of the methods based on the collaborative approach in the training process of future teachers. Changing the existing content and methods of training future teachers in a higher educational institution based on new requirements, as well as approaches aimed at developing the educational process of methods based on the collaborative approach of the teacher and the student, are discussed. The study also paid special attention to the types of lessons and highlighted their various situations. For a deeper understanding of the essence of pedagogical intentions, the methods used in the educational process are considered individually. Ask future teachers about the importance of taking into account students' cognitive abilities, interests, and building skills based on educational principles when organizing the process of teaching subjects based on the methods of a collaborative approach goes

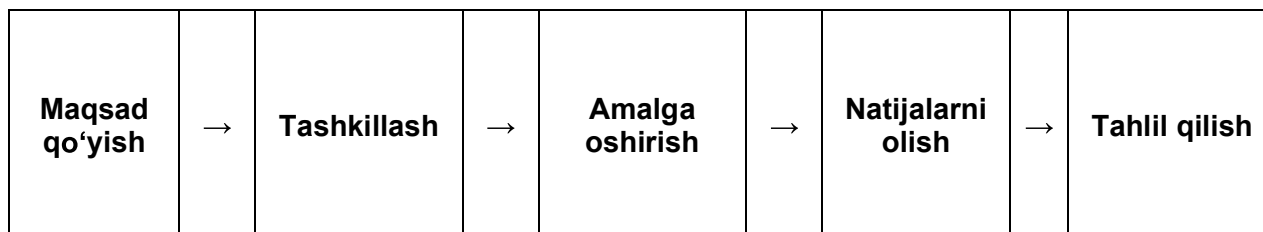
Kalit so'zlar: o'quv jarayoni, kollaboratsiya, pedagogik intensiya, ta'lim samaradorligi, ijodiy fikrlash, ko'nikmalarni o'zlashtirish, shaxsning shakllanishi.

Ключевые слова: учебный процесс, сотрудничество, педагогическое намерение, эффективность обучения, творческое мышление, овладение умениями, формирование личности.

Key words: educational process, collaboration, pedagogical intention, educational efficiency, creative thinking, mastering skills, personality formation.

KIRISH

Bo'lajak o'qituvchilarning kollaborativ yondashuv asosida pedagogik intensiyalarini rivojlantirish metodikamizning tarkibiy tuzilmasi va o'quv jarayoniga singdirilganligi uning mavjud metodikalardan farqini ko'rsatadi. Kollaborativ yondashuv asosida pedagogik intensiyalarini rivojlantirish modeli asosida metodika ishlab chiqish shu jarayonni aniq anglagan holda tashkil qilishni, ishlarni aniq maqsad asosida amalga oshirilishini talab etadi va uni umumlashtirilgan holda quyidagi sxema tarzida tasvirlash mumkin

Bo'lajak o'qituvchilarning kollaborativ yondashuv asosida pedagogik intensiyalarini rivojlantirish maqsadida tadqiqot ishi doirasida adabiyotlar tahlili va ularni umumlashtirgan holda bo'lajak o'qituvchilarni kollaborativ yondashuv asosida o'qitishning interfaol metodlarini jamlab, bu metodik majmuani o'quv faoliyatiga singdirish maqsad qilib olingan. Tadqiqot doirasidagi metodik majmuani mamlakatimiz oliy ta'lim muassalarining bo'lajak pedagoglarni o'quv faoliyatini tashkillashda ularning fundamental pedagogik bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantiruvchi "Ijtimoiy pedagogika", "Oila pedagogikasi" va "Hamkorlik pedagogikasi" fanlariga integratsiya qilish orqali bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik intensiyalarini rivojlantirish metodikamizni asosiy vazifasidir. Bunga sabab mutaxassislik yo'nalishi bo'yicha yuqorida keltirilgan fanlar bo'lajak pedagoglarning intellektual salohiyati va metodik imkoniyatlarini kengaytirishda katta ahamiyat kasb etadi. Aynan shu jihat tadqiqotimizda o'rganilayotgan muammoning keng ko'lamda bartaraf etish imkoniyatini beradi.

Bo'lajak o'qituvchilarning kollaborativ yondashuv asosida pedagogik intensiyalarini rivojlantirish metodikasi tadqiqot doirasida qo'llaniladigan metodikalarning birlashuvi hamda bu metodik tavsiyalarning kollaborativ yondashuv asosida o'qitilishi, boshqacha qilib aytganda metodikalarning kollaborativ yondashuvga nisbatan integratsiyasi biz maqsad qilgan pedagogik intensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan kompleks ta'sirni namoyon qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Kollaborativ yondashuv asosida o'qitish yuzasidan Sh.A.Amonashvili, S.N.Lisenko, I.P.Volkov, V.F.Shatalov, Y.N.Ilin kabi novator-pedagoglar pedagogik jarayon ishtirokchilari (o'qituvchi va o'quvchilar) o'rtasida insonparvarlik tamoyiliga asoslangan o'zaro munosabatlarini tashkil etishini ta'kidlab o'tadilar. Hamkorlik pedagogikasi uchun konseptual ahamiyatga ega qoidalar A.Avloniy, K.D.Ushinskiy, A.S.Makarenko, V.A.Suxomlinskiy, J.J.Russo, Ya.Korchak, K.Rodgers va boshqalarning pedagogik qarashlarida o'z ifodasini topgan. Bu yo'nalish vakillari ta'lim tarbiyaga turlicha qarashda bo'lsalarda ularning asosiy maqsadlari ta'lim tizimini "gumanizatsiyalash (insonparvarlashtirish) dan" iborat edi.

NATIJA VA MUHOKAMA

"Ijtimoiy pedagogika", "Oila pedagogikasi" va "Hamkorlik pedagogikasi" fanini oldingi tadqiqotimizda tavsiya etilgan metodik majmua tarkibidagi metodikalarni fan dasturi doirasidagi mavzularga nisbatan ularning xususiyati va ta'sir doirasiga ko'ra integratsiyasi navbatma-navbat mavzulashtirilgan. "Ijtimoiy pedagogika", "Oila pedagogikasi" va "Hamkorlik pedagogikasi" fanlarining mavzulari mazmuni, mohiyati, tarihi, huquqiy asoslari, vazifalari, shakllari, vositalari va pedagogik psixologik shart-sharoitlarini kollaborativ o'qitish asosida mavzulashtirilgan metodikalarni pedagogik intensiyalarini rivojlantiruvchi jihatlarini inobatga olgan tavsiya etiladigan kollaborativ yondashuv asosidagi metodik tavsiyalarimiz, metodik va pedagogik jihatdan fan doirasiga tadqiqotning yondashuv uslubi va fanning xususiyati bir biriga nisbatn mutonasiblik kasb etadi. Bu esa o'z navbatida metodikamizning samaradorligini oshirishga yordam beradi

Metodika Fanlar	Axborot almashish	Qiziqarli rollar	Hamkorlikda muammolarni hal qilish	Hamkorlikda o'zaro o'rganish	Liderlik	Raqobat	Dual	
Ijtimoiy pedagogika	Xorijda va O'zbekistonda ijtimoiy pedagogikani rivojlanish tarixi	Ijtimoiy-pedagogik tadqiqotlar; Deviant xulq	O'zbek xalq pedagogikasi va islom ta'limotida ijtimoiy-pedagogik g'oyalari.	Ijtimoiy pedagogika tamoyillari; pedagogning kasbiy faoliyati	Fanning kategoriyalari va mexanizmlari Mahallalar – o'z-o'zini boshqarish organi	Ijtimoiy pedagogikaning tarixiy, ijtimoiy-huquqiy shart sharoitlari.	Ijtimoiylashuv omillari va vositalari; Bolaning sotsiumda rivojlanishi	
Oila pedagogikasi	Chet elda oila pedagogikasi fanining rivojlanishi tarixidan	Oila va uning vazifalari; Oilaning turlari;	O'zbekistonda oila pedagogikasi fanining rivojlanishi tarixi	Oila tarbiyasi metod, shakl va vositalari	Oila tarbiyasi mazmuni va mohiyati	Zamonaviy oilalar rivojining o'ziga xos xususiyatlari	Oila pedagogikasi - fan sifatida	
Hamkorlik pedagogikasi	Xorijda hamkorlik pedagogikasi; hamkorlikda pedagogik intensiya	Pedagogik hamkorlik - talaba faoliyatini faollashtirish omili	Hamkorlik pedagogikasi o'quv faoliyatidagi metodik asoslari	Hamkorlik pedagogikasi tamoyillari va pedagogik qonuniyatlari	Hamkorlikdagi pedagogik faoliyat ko'nikmalarini shakllantirish va samarali hamkorlik texnikasi	Hamkorlik pedagogikasi asosida o'quv faoliyatini loyihalash texnologiyasi	Fanga kirish, uning maqsadi, vazifalari va pedagogik asoslari.	
Rivojlanuvchi intensiyalar	Ta'limiy , Innovatsion, Diagnostik	Motivatsion, Innovatsion, Ijodiy	Tarbiyaviy, Muloqot, Diagnostik	Ta'limiy, Tarbiyaviy, Muloqot, Ijodiy	Motivatsion, Diagnostik, Innovatsion	Ta'limiy, Diagnostik, Ijodiy	Ta'limiy, Tarbiyaviy, Muloqot,	

2.4-rasm. Pedagogik intensiyalarning yuqori rivojlanish dinamikasini aks ettiruvchi fanlar qo'llanishi

Metodiklarni qo'llashning izohlanishi. Metodikalarni joriy etish dastavval uning maqsadi va shu maqsadga bo'lgan pedagogik yondashuvni aniqlab olishdan boshlanadi. Biz taklif etgan metodikalarni amaliyotda qo'llashdan asosiy maqsad tadqiqotimizni amalga oshirishga undagan bo'lajak o'qituvchilarni koollaborativ yondashuv asosida pedagogik intensiyalarini rivojlantirishdir.

1-qadam. Ko'zlangan maqsadga muvofiq tadqiqot ishining avvalgi boblarida adabiyotlar tahlili hamda umumlashtirish orqali pedagogik intensiyalar aniqlab olingan va tavsifi keltirilgan. Pedagogik intensiyalarni rivojlantiriluvchi obyekt sifatida belgilanadi.

2.5-jadval.

Maqsad:	→→→→→→→→→→	Pedagogik intensiyalarni rivojlantirish
----------------	------------	--

Ko'zlangan maqsadga erishishda biz tadqiqot ishidagi kollaborativ yondashuv asosidagi o'qitish metodikalari aniqlanadi.

2.6-jadval.

Yondashuv:	→→→→→→→→→→	Kollaborativ o'qitish
-------------------	------------	------------------------------

Ushbu metodikalarni misol tariqasida tanlab olingan "Oila pedagogikasi" "Ijtimoiy pedagogika" va "Hamkorlik pedagogikasi" fani mavzularining xususiyatlariga va rivojlantirish maqsad qilib olingan pedagogik intensiyalarning turiga qarab tadqiqot ishida ko'rsatib o'tilgan tavsiya qilinuvchi metodikalarning pedagogik intensiyalarga ta'sir ko'rsatish darajasiga muvofiq qo'llash, metodikamizning samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Yuqorida tavsiya etilgan metodik majmuani amaliyotda qo'llash bo'lajak o'qituvchilarga kompleks ta'sir ko'rsatgan holda, peagogik intensiyalarni rivojlantirishni namoyon qiladi. Bu esa o'z navbatida maqsad qilib olingan bo'lajak o'qituvchilarni kollaborativ yondashuv asosida pedagogik intensiyalarini rivojlantirilishiga olib keladi. Quyida tavsiya etilgan metodikalarni xar bir fan doirasidagi mavzulardan namuna siftida keltirib o'tamiz.

1. "Ijtimoiy pedagogika" fanining "O'zbek xalq pedagogikasi va islom ta'limotida ijtimoiy-pedagogik g'oyalar" mavzusini "Hamkorlikda o'zaro o'rganish" metodikasi asosida keltiriladi. "Hamkorlikda o'zaro o'rganish" metodining bosqichlari quyidagilardan iborat.

1-qadam: Faoliyat yo'nalishi aniqlanadi, mavzu bo'yicha vazifalar belgilanadi, guruh kichik guruhlariga bo'linadi (3-5 kishidan iborat guruh), o'qituvchi vazifalarni bajarish uchun aniq ko'rsatmalar beriladi va yo'naltiriladi.

Misol. Faoliyat turi – amaliy mashg'ulot, Mavzu- O'zbek xalq pedagogikasi va islom ta'limotida ijtimoiy-pedagogik g'oyalar. Yondashuv – kollaborativ. Vazifalar – guruhli faoliyat yuzasidan muammoli vaziyatga yechim topish.

2-qadam: Guruhlarga mavzu doirasidagi ma'ruza mashg'ulotida o'rganilgan bilimlarni mustahkamlovchi guruhlar soniga teng bo'lgan muammoli vaziyatni bartaraf etish uchun materiallar tarqatiladi. Muammoli vaziyatni yechish uchun vaqt belgilanadi (15-20 daqiqa). Materiallar yuzasidan guruhli yondashuv asosida guruhlar, muammoli vaziyatni yechish jarayonida o'tilgan mavzuni individual tushunish darajalariga ko'ra bir birlariga o'rgatib mavzu yuzasidan o'rganilgan bilimlarini mustahkamlab borishadi.

Misol. 1-guruh uchun muammoli vaziyat – "Xorijdan kelgan mehmonlarga o'zbek xalq pedagogikasida ta'lim-tarbiya masalasining ijtimoiy xarakterini yoritib bering". 2 – guruh uchun muammoli vaziyat – "Xorijdan kelgan mehmonlarga o'zbek etnografiyasida mukammal inson modeli qanday ekanligini tushuntirib bering". 3 – guruh uchun muammoli vaziyat – "Xorijdan kelgan mehmonlarga Islom - monoteistik din ekanligi haqida ma'lumot bering". 4 – guruh uchun muammoli vaziyat – "Xorijdan kelgan mehmonlarga hadislarda ijtimoiy pedagogik fikrlaming yoritilishi haqida ma'lumot bering".

3-qadam. Muammoli vaziyatni yechish uchun berilgan vaqt poyoniga yetgandan so'ng, guruh yetakchisi tomonidan vaziyat yechimini bayon qiladi.

Misol. 1-guruh uchun muammoli vaziyatga bo'lgan yechimi – O'zbek xalq pedagogikasida ta'lim-tarbiya masalasi o'ta muhim ahamiyatga ega va uning ijtimoiy xakteri keng qamrovli tushunchalarni o'z ichiga oladi. Bu borada quyidagi asosiy jihatlar ta'kidlab o'tilishi mumkin: An'anaviy qadriyatlar, O'zbek xalq pedagogikasida an'anaviy qadriyatlar, ya'ni oila, mahalla va

ILMIY AXBOROT

jamo'a muhim o'rin tutadi. Oila va mahalla yosh avlodning tarbiyasida asosiy ijtimoiy institutlar sifatida ishtirok etadi. O'zbeklarda ta'lim va tarbiya jarayonida oilaning roli juda muhimdir. Bolalar odatda ota-onalari va katta yoshli a'zolaridan axloqiy, madaniy va ijtimoiy me'yorlarni o'rganadilar. Mahalla esa yoshlar tarbiyasida hamkorlikda ishlaydi, ya'ni qo'shnilarning o'zaro yordam va mas'uliyati orqali farzandlar tarbiyasi mustahkamlanadi. Ustoz-shogird an'analari o'zbek xalq pedagogikasida muhim ahamiyatga ega. Ustozlar o'z tajribalarini, bilimlarini va ko'nikmalarini shogirdlarga o'rgatishadi. Bu an'analor orqali nafaqat fan va hunarmandchilik, balki ijtimoiy munosabatlar ham shakllanadi. O'zbek xalq og'zaki ijodiyoti, jumladan, ertaklar, maqollar, matallar va dostonlar ta'lim-tarbiya vositasi sifatida katta ahamiyatga ega. Bu badiiy asarlar orqali bolalar milliy qadriyatlar, vatanparvarlik, insoniylik va boshqa axloqiy meyorlarni o'rganadilar. O'zbek xalq pedagogikasidagi ijtimoiy xarakter zamonaviy ta'lim tizimida ham o'z aksini topadi. Maktablar, kollejlari va oliy ta'lim muassasalari ham xalq pedagogikasining tamoyillaridan foydalangan holda yosh avlodni tarbiyalaydi. Umuman olganda, o'zbek xalq pedagogikasida ta'lim-tarbiya masalasining ijtimoiy xarakteri jamiyatdagi har bir individning barkamol inson bo'lib yetishishida muhim rol o'ynaydi. Bu esa o'z navbatida, jamiyatning barqaror rivojlanishi va farovonligini ta'minlashda asosiy omil hisoblanadi.

4-qadam. Vaziyat yechimi bayoni yuzasidan o'qituvchi va qolgan guruhlar tomonidan individual tarzda 10 balli baholash mezonida baholanadi.

Misol. O'qituvchi tomonidan 10 ballik mezonida 8 ball. 2-guruh tomonidan 10 ballik mezonida 7 ball. 3-guruh tomonidan 10 ballik mezonida 8 ball. 4-guruh tomonidan 10 ballik shkalada 7 ball.

5-qadam. Ballar umumlashtiriladi, g'oliblar aniqlanadi va guruhlar baholanadi.

Misol. 1-guruh natijasi 8, 7, 8 va 7 umumiy 30 ball. 2-guruh natijasi 7, 6, 8 va 6 umumiy 27 ball. 3-guruh natijasi bir hil 7 balldan umumiy 28 ball. 4-guruh natijasi 7, 6, 8 va 6 umumiy 27 ball. G'olib jamoa 1-guruh, ularga "a'lo" baho qo'yiladi. 2-o'rin 3-guruh, ularga "yaxshi" baho qo'yiladi. 3-o'rinni esa 2- va 4-guruh egalladi, ularga "qoniqarli" baho qo'yish maqsadga muvofiq.

6-qadam. Guruhlarning faoliyati yuzasidan taklif va mulohazalar bildirilib tahlil qilinadi.

Misol. Ikkinchi va to'rtinchi guruhlarning muammoli vaziyatga bo'lgan yechimlarida vaziyatni ochib berishga bo'lgan bilim va darsga bo'lgan tayyorgarliklari darajasi qolgan guruhlarnikidan past darajada bo'lganligi sababli ular bu amaliy mashg'ulotda quyi ko'rsatkishchni ko'rsatdilar. Kelgusi darslarga ko'rsatilgan kamchiliklarni bartaraf etishlari tavsiya qilinadi.

Ushbu "Ijtimoiy pedagogika" fanining "O'zbek xalq pedagogikasi va islom ta'limotida ijtimoiy-pedagogik g'oyalar" mavzusini "Hamkorlikda o'zaro o'rganish" metodikasi asosida tashkillash orqali, biz bo'lajak o'qituvchilarda, ta'limiy, muloqot va diagnostik intensiyalariga yuqori darajada ta'sir ko'rsatib ularni rivolantirishimiz mumkin. Chunki "Hamkorlikda o'zaro o'rganish" metodikasida ta'lim oluvchilarda o'zganing fikrini hurmat qilish orqali muayyan axloqiy qadriyatlar va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantiriladi, natijada ta'limiy intensiyalar rivojlanib jamiyatda faol va mas'uliyatli a'zo bo'lib yetishishiga ko'maklashadi.

Metodikada samarali aloqa o'rnatish va ularning fikr-mulohazalarini eshitish asnosida o'quv jarayonida ikki tomonlama muloqotni ta'minlashga xizmat qiladi. Ta'lim oluvchilarning fikr va mulohazalarini diqqat bilan tinglash va ularni tushunishga harakat qilish bilan ularda muloqot intensiyalari rivojlanadi. Natijada ta'lim oluvchilarning fikr va mulohazalariga hurmat bilan yondashish ta'minlanadi, bu esa ularning o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishi va ishtirokini oshiradi.

Mazkur metodikamiz talabalarning muammoli vaziyatga, ta'lim oluvchilar bilimini va ko'nikmalarini baholashga, ularning kamchiliklarini aniqlashga undashi ularda diagnostik intensiyalarni rivojlantiradi. Natijada ta'lim jarayonidagi samaradorlikni oshirish va individual yondashuvni ta'minlashga yordam beradi.

2. "Oila pedagogikasi" fanining "Oila va uning vazifalari" mavzusini "Qiziqarli rollar" metodikasi asosida keltiriladi. "Qiziqarli rollar" metodining bosqichlari quyidagilardan iborat.

1-qadam: Faoliyat yo'nalishi aniqlanadi, mavzu bo'yicha vazifalar belgilanadi, guruh kichik guruhlarga bo'linadi (3-5 kishidan iborat guruh), o'qituvchi vazifalarni bajarish uchun aniq ko'rsatmalar beriladi va yo'naltiriladi.

Misol. Faoliyat turi – amaliy mashg‘ulot, Mavzu – Oila va uning vazifalari. Yondashuv – kollaborativ. Vazifalar – qiziqarli rollar ijrosini ta‘minlash vositasida mavzuning to‘liq o‘zlashtirilishini ta‘minash.

2-qadam: Guruhlarga mavzu doirasidagi ma‘ruza mashg‘ulotida o‘rganilgan bilimlarni mustahkamlovchi guruhlar soniga teng bo‘lgan mavzuga mos qiziqarli rollar bo‘lib beriladi va shu rolga nisbatan vazifalarni bajarish talab etiladi. Qiziqarli rollarga kirishish uchun vaqt belgilanadi (10-15 daqiqqa). Qiziqarli rolning vazifasi yuzasidan guruhli yondashuv asosida guruhlar, qiziqarli rol ijrochisini va uning bu rolga nisbatan bajaradigan vazifasini guruhli hal qilish jarayonida o‘tilgan mavzuni individual fikr berib mavzu yuzasidan o‘rganilgan bilimlarini mustahkamlab borishadi.

Misol. 1-guruh uchun qiziqarli rol – “Siz Bobobekovlar oilasining eng yoshi ulug‘ a‘zosi Anvar otasiz. Sizning oilangizda siz, turmush o‘rtog‘ingiz, o‘g‘lingiz, kelingiz, va 2 nafar nevarangiz bor. Oilaning boshi sifatida oila tushunchasiga izoh bering”. 2-guruh uchun qiziqarli rol – “Siz Alimovlar oilasining bosh a‘zosi Samandar Azimovichsiz. Sizning oilangizda siz, turmush o‘rtog‘ingiz, 2 nafar o‘g‘lingiz va 2 nafar qizingiz bor. Oilaning boshi sifatida jamiyatga munosabati bo‘yicha oilaning vazifalariga izoh bering”. 3 – guruh uchun qiziqarli rol – “Siz Akmalovlar oilasining a‘zosi Gulsanam Shuxratovnasiz. Sizning oilangizda siz, turmush o‘rtog‘ingiz, 1 nafar o‘g‘lingiz va 2 nafar qizingiz bor. Oilaning a‘zosi sifatida odamlarga munosabati bo‘yicha oilaning vazifalariga izoh bering”.

3-qadam. Qiziqarli rollarga kirishish uchun berilgan vaqt poyoniga yetgandan so‘ng, guruh yetakchisi tomonidan qiziqarli rollar ijrosini ta‘minlash bilan savollarga javob bayon qilinadi.

Misol. 2-guruhning qiziqarli rol ijrochisi – Alimovlar oilasining bosh a‘zosi Samandar Azimovich sifatida, oilaning jamiyatga nisbatan vazifalari muhim ahamiyat kasb etadi. Quyida oilaning asosiy vazifalari va jamiyat oldidagi majburiyatlari haqida izoh beraman: Oilamizda turmush o‘rtog‘im, ikki o‘g‘lim va ikki qizim bilan birgalikda yashaymiz. Bizning asosiy vazifamiz farzandlarimizni ma‘naviy, axloqiy va jismoniy jihatdan tarbiyalashdir. Ularga jamiyatda munosib o‘rin topishlari uchun kerakli bilim va ko‘nikmalarni berish muhimdir. Oila jamiyatning birlamchi ijtimoiy hujayrasi bo‘lib, unda milliy qadriyatlar va an‘analar avloddan-avlodga o‘tkaziladi. Farzandlarimizga milliy va madaniy qadriyatlarni o‘rgatish, ularga hurmat va muhabbat bilan qarashni o‘rgatish bizning burchimizdir. Biz, kattalar, farzandlarimizga namuna bo‘lib xizmat qilamiz. Ular bizning harakatlarimiz va munosabatlarimizdan o‘rnak oladilar. Shuning uchun o‘zimizni hamisha to‘g‘ri tutish, halollik, mehr-oqibat, mehnatsevarlik va insoniylik kabi fazilatlarni namoyon etishimiz lozim. Oila jamiyatning ajralmas qismidir. Bizning mas‘uliyatimiz jamiyatda ijobiy o‘zgarishlar qilish, mahalla va qo‘shnilar bilan yaxshi munosabatda bo‘lishdir. Yordamga muhtojlarga yordam berish, jamoat ishlarida faol ishtirok etish oila sifatida bizning jamiyat oldidagi vazifamizdir. Farzandlarimizning ta‘limi va madaniyati uchun sharoit yaratish bizning vazifamizdir. Ularni maktab va o‘quv muassasalarida o‘qitish, badiiy, sport va boshqa madaniy tadbirlarda ishtirok etishga undash kerak. Bu orqali farzandlarimizni har tomonlama rivojlantirib, jamiyatda faol va foydali a‘zolar bo‘lib yetishishlariga yordam beramiz. Oilamizda sog‘lom turmush tarzini saqlash va targ‘ib qilishga e‘tibor beramiz. Bu nafaqat o‘zimiz uchun, balki jamiyat uchun ham muhimdir. Sog‘lom oila sog‘lom jamiyatning asosi hisoblanadi.

4-qadam. Qiziqarli rol ijrochisi savolga bayoni yuzasidan o‘qituvchi va qolgan guruhlar tomonidan individual tarzda 10 ballik baxolash mezonida baholanadi.

Misol. O‘qituvchi tomonidan 10 ballik mezonda 9 ball. 2-guruh tomonidan 10 ballik mezonda 8 ball va 3-guruh tomonidan 10 ballik mezonda 8 ball.

5-qadam. Ballar umumlashtiriladi, g‘oliblar aniqlanadi va guruhlar baholanadi.

Misol. 1-guruh natijasi 7, 7, va 8 umumiy 22 ball. 2-guruh natijasi 9, 8 va 8 umumiy 25 ball. 3-guruh natijasi bir hil 6, 8, va 7 balldan umumiy 21 ball. G‘olib jamoa 2-guruh, ularga “a‘lo” baho qo‘yiladi. 2-o‘rin 1-guruh, ularga “yaxshi” baho qo‘yiladi. 3-o‘rinni esa 3-guruh egalladi, ularga “qoniqarli” baho qo‘yish maqsadga muvofiq.

6-qadam. Guruhlarning faoliyati yuzasidan taklif va mulohazalar bildirilib tahlil qilinadi.

Misol. Uchinchi guruhning qiziqarli rollar ijrosini ta‘minlash natijasida savollarga javob berishga ijodiy yondashuv va darsni yaxshi o‘zlashtirmasliklari qolgan guruhlarnikidan past darajada bo‘lganligi sababli ular bu amaliy mashg‘ulotda quyi ko‘rsatkishchni ko‘rsatdilar. Kelgusi darslarga ko‘rsatilgan kamchiliklarni bartaraf etishlari tavsiya qilinadi.

ILMIY AXBOROT

Ushbu "Oila pedagogikasi" fanining "Oila va uning vazifalari" mavzusini "Qiziqarli rollar" metodikasi asosida tashkillash orqali, biz bo'lajak o'qituvchilarda, motivatsion, innovatsion va ijodiy intensiyalariga yuqori darajada ta'sir ko'rsatib ularni rivoltirishimiz mumkin. Chunki, "Qiziqarli rollar" metodikasida ta'lim oluvchilarda ta'lim jarayoniga qiziqishini oshirib, ularning faol ishtirokini ta'minlash va o'quv jarayonidan zavq olishini maqsad qiladi. Ta'lim oluvchilarda o'quv fanlariga bo'lgan qiziqishni uyg'otish, ularning o'quv materiallariga nisbatan ijobiy munosabatini shakllantirish va ta'lim oluvchilarni o'z maqsadlariga erishish yo'lida ilhomlantirish va ularda o'z qobiliyatlariga bo'lgan ishonchni oshiradi. Natijada motivatsion intensiyalar rivojlanib, ta'lim oluvchilarga qulay va qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhitini yaratish, ularning fikr va g'oyalarini erkin bayon etish imkoniyatini ta'minlashga olib keladi.

Mazkur metod o'quv jarayonida yangi va samarali usullar, texnologiyalar va yondashuvlarni joriy etishga, o'quv jarayonida darslarni interaktiv va jonli qilish uchun turli xil o'yinlar, kvizlar, va simulyatsiyalarni qo'llashga, Ta'lim oluvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish uchun kreativ yondashuvlar va loyihalarni joriy etishga undaydi. Natijada innovatsion intensiyalar rivojlanib, ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli bo'lishini ta'minlaydi.

Shuningdek, ta'lim oluvchilarni ijodiy fikrlash va yaratuvchanlikni rivojlantirishga yo'naltirib, ularning yangi g'oyalar yaratish va muammolarga innovatsion yondashuvlarni topish qobiliyatini oshirishga, ta'lim oluvchilarni standart fikrlash chegaralaridan chiqishga va yangi g'oyalarni ilgari surishga rag'batlantiradi. Natijada ijodiy intensiyalar rivojlanib, ularni muammolarga yangi va noan'anaviy yondashuvlar bilan qarashga o'rgatadi.

3. "Hamkorlik pedagogikasi" fanining "Xorijda hamkorlik pedagogikasi" mavzusini "Axborot almashish" metodikasi asosida keltiriladi. "Axborot almashish" metodining bosqichlari quyidagilardan iborat.

1-qadam: Faoliyat yo'nalishi aniqlanadi, mavzu bo'yicha vazifalar belgilanadi, guruh kichik guruhlarga bo'linadi (3-5 kishidan iborat guruh), o'qituvchi vazifalarni bajarish uchun aniq ko'rsatmalar beriladi va yo'naltiriladi.

Misol. Faoliyat turi – amaliy mashg'ulot, Mavzu – Xorijda hamkorlik pedagogikasi. Yondashuv – kollaborativ. Vazifalar – Axborot almashish vositasida mavzuning to'liq o'zlashtirilishini ta'minash.

2-qadam: Guruhlarga mavzu doirasidagi ma'ruza mashg'ulotida o'rganilgan bilimlarni mustahkamlovchi guruhlar soniga teng bo'lgan mavzu yuzasidan savolnoma tarqatiladi va shu savolga nisbatan ko'proq ma'lumot berish talab etiladi. Savolnomaga tayyorgarlik ko'rish uchun vaqt belgilanadi (15-20 daqiqa). Savolnomaga nisbatan ma'lumot yig'ish vazifasi yuzasidan guruhli yondashuv asosida jamoa a'zolari ko'proq ma'lumotni jamoaga berish orqali mavzu yuzasidan o'rganilgan bilimlarini mustahkamlab borishadi.

Misol. 1-guruh uchun savol – "Finlyandiya va Norvegiya davlatlarida hamkorlik pedagogikasi haqida ma'lumot bering". 2-guruh uchun qiziqarli rol – "Daniya va Niderlandiya davlatlarida hamkorlik pedagogikasi haqida ma'lumot bering". 3 – guruh uchun qiziqarli rol – "Germaniya va Buyuk Britaniya davlatlarida hamkorlik pedagogikasi haqida ma'lumot bering".

3-qadam. Savollarga javob topish uchun berilgan vaqt poyoniga yetgandan so'ng, guruh a'zolari tomonidan savollarga birma bir javob bayon qilinadi.

Misol. 3-guruh a'zolari – 1. Germaniya universitetlarida talabalar ko'plab jamoaviy loyihalarda ishtirok etadilar, bu ularni hamkorlikda ishlashga o'rgatadi; 2. Germaniyaning ba'zi universitetlari va maktablari muammoga asoslangan o'qitishni joriy qilgan, bu usul o'quvchilarni amaliy muammolarni birgalikda hal qilishga undaydi; 3. Germaniyada ko'plab maktab va universitetlarda integratsiyalangan o'quv dasturlari mavjud bo'lib, ularda fanlar o'rtasidagi hamkorlik va o'zaro bog'liqlik ta'lim jarayonida ko'rsatiladi; 4. Maktab va universitetlarda diskussiya klublari mavjud bo'lib, ular o'quvchilarni fikr almashishga va jamoaviy muhokamalarda ishtirok etishga o'rgatadi; 5. Universitetlarda interdisciplinar kurslar keng tarqalgan bo'lib, talabalar turli fanlar bo'yicha guruhlarda ishlab, turli mavzularni birgalikda o'rganadilar; 6. Germaniyadagi ta'lim muassasalari onlayn hamkorlik platformalarini faol qo'llaniladi, bu o'quvchilarga masofadan turib hamkorlikda ishlash imkonini beradi; 7. Universitetlarda talabalar turli tadqiqot guruhlarida ishtirok etib, ilmiy ishlar va tadqiqotlarni birgalikda amalga oshiradilar; 8. Buyuk Britaniyada ko'plab universitetlar va maktablar PBL usulini qo'llaydi, bu talabalarni real hayot muammolarini birgalikda

hal qilishga undaydi. 9. Maktablar va universitetlarda loyihaviy ta'lim keng tarqalgan bo'lib, o'quvchilar guruhlarda loyihalarni birgalikda ishlab chiqadilar; 10. Buyuk Britaniya maktablari va universitetlarida debat klublari mavjud bo'lib, ular o'quvchilarni jamoaviy muhokamalarda ishtirok etishga o'rgatadi; 11. Maktab va universitetlarda fasilitatsiyalangan guruhli ishlar o'tkaziladi, bu o'quvchilarni jamoaviy ishlashga va muammolarni birgalikda hal qilishga o'rgatadi; 12. Maktablarda tahlil va muhokamaga asoslangan o'qitish joriy qilingan bo'lib, o'quvchilar o'zaro fikr almashadilar va turli mavzularni muhokama qiladilar. 13. Buyuk Britaniya maktablari va universitetlarida ijtimoiy loyihalar amalga oshiriladi, bu o'quvchilarni jamoaviy ishlashga va ijtimoiy mas'uliyatni his qilishga o'rgatadi; 14. Universitetlarda keys-metod usuli qo'llaniladi, bu talabalarni turli voqealar va muammolarni birgalikda tahlil qilishga va hal qilishga o'rgatadi.

4-qadam. Jamoalarga savolga nisbatan ma'lumotlarni soniga qarab ball beriladi ya'ni har bir ma'lumotga 1 balli baxolash mezonida baholanadi.

Misol. 1-guruh jami 9 ta ma'lumot taqdim etdi. 2-guruh 11 ta ma'lumot taqdim etdi, 3-guruh 14 ta ma'lumot taqdim etdi.

5-qadam. Ballar umumlashtiriladi, g'oliblar aniqlanadi va guruhlar baholanadi.

Misol. 1-guruh natijasi umumiy 9 ball. 2-guruh natijasi umumiy 11 ball. 3-guruh natijasi umumiy 14 ball. G'olib jamoa 3-guruh, ularga "a'lo" baho qo'yiladi. 2-o'rin 2-guruh, ularga "yaxshi" baho qo'yiladi. 3-o'rinni esa 1-guruh egalladi, ularga "qoniqarli" baho qo'yish maqsadga muvofiq.

6-qadam. Guruhlarning faoliyati yuzasidan taklif va mulohazalar bildirilib tahlil qilinadi.

Misol. Uchinchi guruhning savollarga javob berishda axborot kommunikatsiya vositalaridan foydalanmaganligi va ma'lumotlarni yig'ishga kam vaqt sarflagani sababli ular bu amaliy mashg'ulotda quyi ko'rsatkichni ko'rsatdilar. Kelgusi darslarga ko'rsatilgan kamchiliklarni bartaraf etishlari tavsiya qilinadi.

Ushbu "Hamkorlik pedagogikasi" fanining "Xorijda hamkorlik pedagogikasi" mavzusini "Axborot almashish" metodikasi asosida tashkillash orqali, biz bo'lajak o'qituvchilarda, muloqot, innovatsion va ijodiy intensiyalariga yuqori darajada ta'sir ko'rsatib ularni rivojlantirishimiz mumkin. Chunki, "Axborot almashish" metodikasida ta'lim oluvchilarga ma'lum bir bilim va ko'nikmalarni o'rgatishga qaratilgan bo'lib: ta'lim oluvchilarning mavzuga oid nazariy bilimlarni o'zlashtirishi, ta'lim oluvchilarning amaliy ko'nikmalarini shakllantirish va mustahkamlanishiga olib keladi. Natijada, ta'limiy intensiyalarga yuqori darajada ta'sir ko'rsatilib uni rivojlantirish mumkin o'ladi bu esa o'z navbatida mavzu yuzasidan tushuncha va analiz qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Mazkur metod o'quv jarayonida yangi va samarali usullar, texnologiyalar va yondashuvlarni joriy etish, o'quv jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini, interaktiv vositalarni, va onlayn platformalarni qo'llashga undaydi. Natijada, innovatsion intensiyalar rivojlanib, turli xil yangi usullar va texnologiyalar bilan tanishgan holatda, kelajakdagi kasbiy va shaxsiy hayotlarida muvaffaqiyatli bo'lishlari uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni rivojlantiradi.

XULOSA

Shuningdek, Diagnostik intensiyalar ta'lim oluvchilarning ta'lim tizimining yutuqlarini va muammolarini muntazam ravishda monitoring qilish va xulosa chiqarishga undaydi. Natijada diagnostik intensiyalar yuqori ta'sir ko'rsatiladi. Natijada kamchiliklarni bartaraf etish va o'quvchilarga yaxshiroq natijalarga erishishda yordam berish uchun individual maslahatlar berish xususiyatlari rivojlanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. <https://kun.uz/news/2019/02/12/kunuzdan-innovatsion-lugat-trendsetterdan-startapgacha>.
2. O'zbek tilining izohli lug'ati. – Toshkent.: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti. 2006. –B. 35
3. Bezrukova V.S. Osnovi duxovnoy kulturi (ensiklopedicheskiy slovar pedagoga). – Yekaterinburg. 2000. – S. 937.
4. Brentano F. Izbranniye raboti. M., 1996
5. Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. Educational Researcher, 15(2), –P. 4-14
6. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Vikipediya>. Svobodnaya ensiklopediya
7. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Vikipediya>. Svobodnaya ensiklopediya
8. Mavlonova R.A., Rahmonqulova N., Matnazarova K., Xolmatov P., Shirinov M. Pedagogika. (2016). Darslik. - T.: «Navro'z».

ILMIY AXBOROT

9. Pedagogika (pedagogika nazariyasi va tarixi): O'qituvchilar tayyorlash va pedagogika fani ta'lim sohasi bakalavriat yo'nalishi uchun darslik/ M.X. Toxtaxodjayeva, S. Nishonova, J. Hasanboyev, M.Usmonboyeva, S. Madiyarova, A. Qoldibekova, N. Nishonova, N. Sayidahmedov; O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta-maxsus ta'lim vazirligi. — Toshkent: « O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati» nashriyoti, 2010. —B. 400.

10. May M.A., Doob L.W. Competition and Cooperation / M.A. May, L.W. Doob. — New York: Social Science Research Council, 1997.

11. Johnson D.W., Johnson R.T. Cooperation and the use of technology. In J. M. Spector, M. D. Merrill, J. van Merriënboer, & M. Driscoll (Eds.), Handbook of research on educational communications and technology. — New York: Taylor & Francis, 2008. — P. 1017-1044.

12. DeVries, D., Edwards K. Learning games and student teams: Their effects on classroom process / D. DeVries, K. Edwards. — American Educational Research Journal. — 1993. — №10. — P. 307-318